

Programevaluering av Bachelor i Regnskap, Bachelor i økonomi og administrasjon og Årsstudium i bedriftsøkonomi

2024-02-15

Ekstern programsensor: Sven Helin

1. Studieprogram

Denne rapporten beskriver resultatet fra periodisk programevaluering for Bachelor i regnskap, Bachelor i økonomi og administrasjon og Årsstudium i bedriftsøkonomi ved Institutt for økonomi, innovasjon og samfunn ved Høgskolen i Østfold (HiØ) gjennomført høsten 2023 og våren 2024.

2. Deltagere

Følgende personer har deltatt i evalueringen:

Trond Arne Borgersen - Intern fagperson, dosent, Institutt for økonomi, innovasjon og samfunn ved Høgskolen i Østfold.

Sven Helin - Ekstern fagperson, dosent, Handelshøyskolen ved Örebro universitet, Sverige
Lars Petter Markussen – Næringslivsrepresentant, Statsautorisert revisor, Center Revision, Halden.

Asbjørn Pedersen - Intern fagperson, høgskolelektor, Institutt for økonomi, innovasjon og samfunn ved Høgskolen i Østfold.

Gro Telhaug – seniorrådgiver, Seksjon for utdanningskvalitet, HiØ

Joachim Thøgersen - ekstern fagperson, dosent, USN Handelshøyskolen,
Institutt for industriell økonomi, strategi og statsvitenskap, Universitetet i Sørøst-Norge

Cornelius Zeedijk – student, tredjeåret, ØKAD

Siv Skaarer Hansen – sekretær, HiØ

3. Tema for evalueringen

Evalueringen har hatt fokus på følgende fire temaer:

Arbeidslivsrelevans

- Gir programmet studentene de kunnskaper, ferdigheter og kompetanse som er relevant for arbeids- og næringsliv?
- Bør det gjøres endringer for å oppnå høyere arbeidslivsrelevans?
- Hvordan bør programmet utvikles videre for å være attraktivt og i front med kunnskap for samfunnet?

Kvaliteten på undervisning og veiledning

- Opplever studentene jevnt over en god kvalitet på undervisning og veiledning?
- Hvordan opplever faglærerne sine leveranser til undervisning og veiledning?

Undervisningsaktiviteter

- Er det god sammenheng mellom læringsutbytte, undervisnings- og læringsaktiviteter og vurderings- og eksamensformer i studiene?
- Hvordan vurderer studentene og underviserne dette, og hvilke endringer bør eventuelt gjøres?

Faglig organisering og innhold

- Hvordan oppleves "studentreisen"? Hvordan ser studieløpet ut fra studentenes perspektiv?
- Er det en hensiktsmessig rekkefølge og sammenheng for emnene som inngår?

4. Vurdering av prosess og grunnlagsmateriale

Utgangspunktet for evalueringen har vært de oppgitte temaene. I løpet av prosessen har det vært avholdt seks møter i evalueringsgruppen, de fleste ble gjennomført på Teams. På oppstartsmøtet 26/10 deltok også instituttleder June Tolsby og prodekan utdanning Mette Mo Jakobsen, og ga bakgrunn og overordnet beskrivelse av programmene, samt tema for evalueringen. Tema ble deretter endret litt som et resultat av at gruppen fant det for omfattende. Det ble identifisert fire hovedområder for å samle inn data fra studenter, næringsliv og faglærere, samt studieplaner på tilsvarende programmer i Norge. Den 16/11 ble det gjennomført gruppeintervju med 22 studenter (+tre fra evalueringsgruppen) og den 23/11 hadde tre fra evalueringspanelet møte med 11 representanter fra næringsliv og offentlig sektor. 14/12 møtte fire personer fra panelet forelesere i økonomistudiene i forbindelse med et instituttmøte. I tillegg er det samlet inn og analysert data fra tilsvarende studieprogram sett i sammenheng med programmene som blir evaluert. Det er avholdt fem møter i tillegg til oppstartsmøtet (27/11, 14/12, 19/11, 24/1, 8/2 og 13/2) hvor vi har diskutert og analysert funn og innspill som har kommet fram i samtaler med ulike grupper.

I møter med ulike grupper er det på forhånd utviklet overordnede spørsmål ut fra et fastsatt tema og deltakerne fra panelet har tatt notater på møtene. Disse notatene ble deretter behandlet og distribuert til panelet. Ulike panelmedlemmer har stått for å skrive en kort tekst om det respektive temaet. Disse tekstene har vært diskutert i et møte med panelet hvor kvalitets- og forbedringsområder er meislet ut.

5. Helhetlig vurdering av program- og undervisningskvalitet

I dette kapittelet rapporterer vi hva representanter for næringslivet, studenter og faglærere ga uttrykk for i møtene vi hadde med disse gruppene. Videre rapporterer vi hva som fremkom ved gjennomgang av studieplaner og emneplaner ved HiØ og andre høyskoler. Rapporteringen er strukturert ut fra de oppgitte temaene.

Arbeidslivsrelevans

Næringsrepresentantenes erfaring med studenter som går økonomistudier ved Høgskolen i Østfold er delt. Næringsrepresentantenes erfarer at de som kommer inn på studiet med en viss arbeidslivserfaring ofte klarer å knytte teorien mot praksis, mens studenter med lite relevant arbeidslivserfaring ikke klarer å se sammenhengene. Erfaringsmessig er det store mangler innen virksomhetsforståelse. Det være seg prosesser og intern kontroll i og rundt den økonomiske rapporteringen. Det er vel så viktig at studentene forstår hva som skjer, som i hvordan det skjer. Virksomhetsbesøk hvor studenter får innblikk i hvilke prosesser som ligger bak den økonomiske rapporteringen, i samspill med praksisutførelse, kan være en god kombinasjon for å bidra til økt virksomhetsforståelse hos studentene.

Faglitteraturen inom regnskap bør revideres mener næringsrepresentantene. Det har vært over tid store endringer innen bruk av IT-verktøy og automatiske prosesser. Litteratur og fagemner bør oppdateres i tråd med utviklingen i samfunnet ellers. Fokus på COSO-modellen i samspill mellom undervisning og praksis innen

forskjellige bransjer, er uten tvil et godt utgangspunkt for å øke bevisstheten på kontroll og risiko, som er iboende for å kunne forstå virksomheten.

Næringsrepresentantene mener at bruken av Excel i undervisningssammenheng bør tilpasses. Studenter bør kunne pivotere og håndtere SAF-T-filer. Excel er det beste verktøyet for å avdekke avvik, rapportere og trekke ut talldataene som ledelsen ved en bedrift/organisasjon vil kunne etterspørre. Det er derfor viktig at studentene får god kjennskap til og bruk av Excel i undervisningen.

Næringsrepresentantene mener at fokus på etikk og personlige holdninger har fått mindre oppmerksomhet de senere årene. Bransjen har fortsatt de samme krav, men det virker å være litt mer tilfeldig hva som tillegges fokus. En person som sitter tett på selskaper og dets daglige virke håndterer mye informasjon, og mye sensitive opplysninger som er taushetsbelagt. Det kan oppstå situasjoner hvor en settes på prøve. Det er viktig at studenter blir klar over sin rolle og hvilke situasjoner som kan oppstå. Hvordan handle etisk riktig i en stressende hverdag? Representantene fra næringslivet understreker at studentene lærer best gjennom bevisstgjøring. Hvordan informasjonen blir kommunisert og hvordan avtrykk som blir etterlatt er det viktig for studentene å reflektere over. «Autorisert regnskapsfører», «regnskapsfører» eller «CFO» er titler det er knyttet mye tillit til. Tilliten bør vises verdig. Etikk gjenfinnes i studieplanene til programmene i denne evalueringen, men den oppleves som veldig generell. Tilpasning av emnet Etikk, samfunnsansvar, bærekraft for økonomistudiene er ønskelig både av studenter og arbeidsliv.

Økonomifaget favner bredt, og det er mange lovkrav som må etterleves. Basert på et arbeidslivsperspektiv bør emner som fanger de mest relevante lovgivningene, som for eksempel hvitvaskingsloven (kundetiltak) og folketrygdloven (lønn) få mer plass i studiet. Noen av emnene må spisses mer til den enkelte profileringen og ikke være så generelle.

For mange studenter er det et stort sprang fra studier til arbeidsliv, spesielt ser man dette i forhold til fagskolen hvor disse studentene kan anvende direkte det de lærer. Studenter med utdanning fra høyskole og universitet opplever panelet at har en mer teoretisk dybde, men også en avstand mellom teori og praksis (sprang). De kan for eksempel ikke avstemme en konto i regnskapet. Et forslag fra panelet er å utvikle samarbeidet med fagskolene for å redusere avstanden. Hva kan høyskoler og universiteter lære av fagskolene (og de av oss)?

Kvaliteten på undervisning og veiledning

Studentene signaliserte i samtaler med panelet at undervisningskvaliteten i utdanningene varierer, avhengig av foreleserens tilnærming. Studentene setter pris på forelesere som bruker egne presentasjoner og aktiviteter, og som benytter varierte læringsmetoder. Tavleundervisning og praktiske øvinger blir positivt vurdert, mens noen ønsker mer bruk av digitale ressurser. Det er en felles oppfatning om at variasjon i undervisningsmetoder er essensielt. Ellers synes noen av studentene at det er problematisk at tre av emnene undervises på engelsk det siste året i en av profileringene i BA økonomi og administrasjon,

uten at det har vært undervist på engelsk før. Studentene påpekte at det ikke er engelskundervisning eller engelsk litteratur de første årene, men tre engelske emner det tredje studieåret. Det oppleves som et stort skritt. Bedre å legge inn engelsk litteratur allerede de første årene.

Generelt er tilbakemeldingene fra studentene positive når det gjelder veiledning fra faglærere. Tilgjengelighet utenfor klasserommet og bruk av gjesteforelesere med praktisk erfaring blir verdsatt. Mentorordningen møter delt syn, noen ser det som relevant, mens andre mener det fokuseres for mye på sosiale aspekter. Studentene ønsker mer fokuserte mentorøkter og bruk av studentassistenter utover i studiet.

Møtet avdekket et mangfold av synspunkter blant studentene ved HiØ. Forbedringsområder inkluderer bedre forberedelse ved studiestart, økt variasjon i undervisningsmetoder, mer fokusert veiledning, og en tettere kobling mellom emnene.

Fra faglærernes side fremheves det at en viktig del i leveransen av undervisningen er å gjøre den relevant for og skape engasjement hos studentene. Dette kan bety å dele opp store forelesninger i mindre diskusjonsgrupper i forelesningssalen.

Veiledning er en del av undervisningen og ikke noe erstatning for de som ikke kommer på forelesningene. Derfor legger en av foreleserne vekt på at veiledning skjer i direkte tilknytning til forelesningene og ikke separat, selv om det som sies også kan formidles på Canvas. Det må imidlertid understrekes at studentene er forskjellige, og ikke alle liker den mer personlige kontakten med faglærerne.

Faglærerne oppfatter karakteren som et uttrykk for hva studentene har lært, men ikke et mål på hvor god undervisningen har vært. Eksamensresultater over tid kan imidlertid være en indikator på hvor godt faglæreren har lykket med sin pedagogikk. Studentene lærer gjennom tilbakemelding, og toveiskommunikasjon gjennom tilbakemelding på arbeidskrav er en god måte å øke læringen på. Det er viktig å tenke formativt og ikke bare summativt.

Foreleserne tolker at høyt kontinuerlig studentoppmøte, uten oppmøtekrav, tilsier at undervisningen har god kvalitet. Studentene som kommer tilbake forelesning etter forelesning uten plikt, indikerer nysgjerrighet og ambisjon om å lære, og også at de sannsynligvis tilegner seg fagstoffet. Til syvende og sist er det studentene som selv må ta ansvar for egen læring.

Undervisningsaktiviteter, faglig organisering og innhold

Studentene diskuterte utfordringer knyttet til sammensetningen av emner. Noen ser en manglende kobling mellom emnene, og det etterlyses en bedre integrasjon av teori og praksis. Det ble uttrykt ønske om flere praktiske eksempler og oppgaveløsning i grupper, og at studentevalueringer av hverandres arbeid blir tydelige.

Studentene gir varierte perspektiver på progresjonen i studiet, men opplever «studentreisen» som givende. Noen påpeker at starten kan være utfordrende, mens andre mener det er givende å bygge opp kunnskapen gradvis. Det er tydelige ønsker om bedre forberedelse til studiestart, spesielt med tanke på matematikkrevet. Noen studenter nevner behovet for et forkurs, mens andre ser verdien av en prøve for å sikre tilstrekkelig kunnskap. Arbeidspress og utfordringer knyttet til deltidsarbeid og familieliv blir også fremhevet.

Faglærerne bekrefter også at studentene noen ganger synes det er vanskelig å se rekkefølgen i hvordan undervisningen er lagt opp, og hvordan den er gunstig for læringen deres. Et eksempel er emner i regnskap hvor studentene trenes i dette første semester, og deretter er det et hopp til femte semester før dette tas opp igjen. Det er et for langt avbrekk, og studentene har tid til å glemme. Større kontinuitet semester for semester ville være ønskelig.

I den periodiske programevalueringen skal det gjøres rede for det faglige innholdet og strukturen i programmet. I denne sammenheng er det relevant å vurdere om rekkefølgen på emnene, og sammenhengen mellom dem, er hensiktsmessig. I studieplanen for 2023-2026 framkommer strukturen i studiemodellen for de tre studiene som inngår i evalueringen. Av denne ser vi at studiene er lagt opp med 10-studiepoengsemner. Det er derfor 3 emner per semester.

Studiemodellen viser 12 obligatoriske emner i de første to årene. Emnene er i tråd med Universitets- og høyskolerådets anbefaling for det økonomisk-administrative fagområdet (UHR-ØA) fra 2018¹. Studiemodellen tilfredsstiller med andre ord anbefalingene fra UHR-ØA. Vi starter med en gjennomgang av HiØ sin studiemodell for de to første årene, før vi ser på det 3. studieåret.

Rekkefølge og sammenheng mellom emner i 1. og 2. studieår

I første semester er det ett emne innen bedriftsøkonomi, ett i markedsføring, som vi kan betegne som et administrativt emne, og ett metodeemne. I andre semester er det ett emne innen bedriftsøkonomi, ett innen administrative emner, og ett emne i samfunnsøkonomi. I andre studieår, tredje semester, er det ett emne innen bedriftsøkonomi, ett i metode og ett innen administrative fag. I fjerde semester er det ett emne innen bedriftsøkonomi, ett innen samfunnsøkonomi og ett innen administrative fag.

Noen kommentarer til sammenhengen i studiemodellen for de to første årene:

- I både første og andre studieår er det en god balanse mellom de ulike emnegruppene. Det er også god balanse mellom kvalitative og kvantitative fag.
- Matematikk er lagt til første semester som er naturlig ettersom det er det metodefaget som brukes i flere av de andre emnene.
- Statistikk og samfunnsvitenskapelig metode er ett emne. Emnet er organisert slik at de to delene har ulike eksamener på ulike tidspunkter av semesteret og fungerer i praksis som separate emner.

¹ https://www.uhr.no/_f/p1/i48e11d18-8b76-4089-acb1-511fa13135e4/boa-plan-vedtatt-av-uhr-oa-november-2018-endig.pdf

- Det er noe uheldig at mikroøkonomi og makroøkonomi kommer med ett semester imellom. Disse emnene bygger delvis på hverandre og har samme metode/tilnærming. De oppleves også ofte som krevende av studentene. Det kan derfor være en fordel at de to emnene ligger etter hverandre, slik at det er enklere å dra veksler mellom dem. Fordelen med å ha begge de to emnene plassert i vårsemesteret, er at vårsemesteret er lengre enn høstsemesteret og studentene har bedre tid til å bearbeide krevende stoff. Siden profileringen i Økonomisk analyse er konsentrert om samfunnsøkonomi og finans, er det hensiktsmessig at emnene i hhv. Finansering og investering og Mikroøkonomi ligger i fjerde semester slik at studentene har denne tematikken nært når de kommer i 3. studieår.

Rekkefølge og sammenheng mellom 1. og 2. studieår og profileringer i 3. studieår

Det er 3 profileringer i tredje studieår. Disse er Økonomisk analyse, Økonomi og ledelse, og Internasjonal økonomi. Profileringen Økonomisk analyse består av emner innenfor samfunnsøkonomi og finans. Den bygger videre på disse emnegruppene. Emnene i profileringen er en naturlig videreføring av de analytiske emnene fra de to første årene.

- Koblingen mellom denne profilen og de to første årene er sterk.
- Emnene representerer også kjerneområder innenfor økonomisk analyse.
- Rekkefølgen på emnene virker naturlig, for eksempel ved at Næringsøkonomi og konkurranseanalyse kommer før International Economics, og ved at Finanst teori kommer før International Finance.

Profileringen Økonomi og ledelse består av emner innenfor bedriftsøkonomi og administrasjon/ledelse. I denne profileringen skal det også skrives en bacheloroppgave som gir mulighet for et selvstendig arbeid på 20 studiepoeng.

- Emnene har en sterk kobling mot de tidligere emnene i studiet.
- Emnene befinner seg i kjerneområdene i studiet i økonomi og administrasjon.

Profileringen Internasjonal økonomi består av emner innenfor finans, samfunnsøkonomi og administrasjon. Den har derfor sammenheng med de tre sentrale emnegruppene i programmet.

- Administrasjons- og finansemnene kommer i en naturlig rekkefølge etter innføringsemnene på 1. og 2. studieår.
- International Economics kommer etter mikroøkonomi og makroøkonomi som er tidligere i studiet. Dette er naturlig ettersom emnet bygger videre på begge disse.
- Profilen har emner som kobler sammen temaer fra de ulike emnegruppene. Dette skaper en god sammenheng mellom emnene.

Panelet noterer seg at ved en sammenligning mellom programmene ved HiØ og andre høyskoler i Norge viser at høyskolen til en viss grad har låst seg fast med emner på 10 studiepoeng. Ved flere andre høyskoler kjøres det ofte emner på 7,5 studiepoeng, noe som gir plass til flere emner per semester. Det er et poeng å strukturere emnetilbudet i tråd med andre høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr 5,0 studiepoeng eller 7,5 studiepoeng. En fordel er at det gir plass til noen spesialemer som næringslivet etterspør, for eksempel bærekraftsrapportering, som kun overfladisk omtales innenfor rammen av bærekraftsemner.

6. Kvalitetsområder

- Både næringslivet og studentene etterspør erfaring og elementer fra arbeidslivet. Mange av foreleserne på programmene har lang erfaring fra faglig virksomhet og kan dermed bidra med praktisk erfaring i undervisningen.
- HiØ er en liten institusjon innen høyere utdanning i Norge og kan dermed ha mindre avstand mellom studenter og ansatte enn mange andre institusjoner kan. Denne nærheten kan gagne studentinnflytelsen ved både Høgskolen og Instituttets studieprogrammer.
- Foreleserne og instituttet har i flere år jobbet med å legge om emnene i løpet av de to første årene, noe som har ført til bedre balanse mellom fagområder i alle semestre og derigjennom også bedre kvalitet på studieprogrammene.
- Endringene som er gjort i profileringene på 3. året av studiet i økonomi- og administrasjonsfag de siste årene gir en god kobling, og tilpasset progresjon, fra de to første årene på bachelorstudiene til profileringene på 3. året. Profileringene gir med dagens struktur et godt faglig grunnlag for de som skal videre på ulike masterstudier.

7. Forbedringspunkter

- Forretningsforståelse og tilknytning til arbeidslivet trekkes frem av både næringslivet og studentene som et viktig forbedringspunkt. Dette sees som «lavhengende frukt» for instituttet på grunn av at flere forelesere har næringslivserfaring og gode kontakter i det lokale næringslivet. I tilknytning til dette bør det planlegges flere gjesteforelesninger av næringslivsrepresentanter og studiebesøk på bedrifter i flere av kursene på de to bachelorprogrammene.
- Etikkutdanningen foregår i dag innenfor rammene av de to programmene. Fra næringslivet er det imidlertid også etterspørsel etter mer tilpasset etikkundervisning basert på eksisterende lover og regler. Et forslag er å også bruke representanter fra næringslivet før man konfronterer studentene med reelle saker med etisk tilknytning som kan diskuteres i undervisningen.
- Studentene påpeker at kvaliteten på undervisningen varierer, og etterspør bl.a. mer variasjon i undervisningsformer. Variasjon i undervisningsform er også noe foreleserne trekker frem som fruktbart for å øke engasjementet til studentene. Andre forbedringspunkter trukket frem av studentene inkluderer at de forberedes bedre ved studiestart via f.eks. ulike forkurs og at det er tettere koblinger mellom de ulike emnene.
- For de studentene som velger Bachelor i regnskap synes det å være for stor avstand i tid fra emnet Finansregnskap med analyse 1 i 1. semester til Finansregnskap med analyse II i 5. semester. Et mulig forbedringstiltak er å legge Finansregnskap med analyse 1 til 4. semester.
- Strukturen i programmene har vært endret de siste årene. Endringer i emnerekkefølgen i løpet av spesielt de to første årene har ført til en bedre balanse mellom fagfeltene metode/administrasjonsfag, bedriftsøkonomi og samfunnsøkonomi hvert semester og hvert studieår. Å sikre en kursstruktur med

faglig progresjon gjennom de tre årene i et studieløp er imidlertid et kontinuerlig arbeid som kan avdekke ytterligere forbedringer.

- Det kan også vurderes en mer omfattende strukturendring på kursporteføljen knyttet til endring av antall studiepoeng. I dag er de primært på 10 studiepoeng. Ved mange andre universiteter i Norge er emnene ofte på 7,5 studiepoeng (5 studiepoeng forekommer også). En fordel med mindre omfang på emner, er at det kan oppnås større fleksibilitet, korte spesialemner kan ha plass innenfor programmene.